

szeptemberi napfény elől szemébe húzta kalapját. Tarján a földre hamuzott, és Gordon felé fordult.

– Most mondtam Sanyinak, hogy este ugorjon ki a Szigetre. Szereted, kérlek, a Mosonyiékat?

20 – A Mosonyi-Lakos duót? – kapta fel a fejét a Gordon. – Hogyne, csak egy ideje alig lehet őket Pesten hallani. Állandóan Berlinben meg Párizsban vannak.

– A mai estét kivéve – közölte Tarján flegmán.

– A Vilinél lesznek ma éjjel – magyarázta Nádas.

– Nálad? Nocsak.

– Az egyik felsőházi tag kislányát ma jegyzik el, és a kisasszonkának az volt a kedvence, hogy Mosonyiéék énekeljék el nekik az „Engem szeress”-t – vont vállat Tarján.

– És te elintézted – bólintott Gordon. – Egyedi ízlése van a kisasszonnak. Tarján úgy tárta szét a kezét, mint egy Rotschild, akiről kiderült, hogy több pénze van, mint Abesszíniának.

– És friss a borjú – jegyezte meg Nádas. – A legfinomabb borjú Kerepestarcsa mellől. Akkor lesz a snicli, amekkorát te még nem láttál.

A bíróság lépcsőjén ekkor megjelent dr. Drégelyvári-Süle Böbe, beletúrt a táskájába, és elővett belőle egy napszemüveget. Feltette fitos kis orrára, Gordon pedig Tarjánhoz fordult.

– Hozhatok magammal valakit, ugye?

– Ha nem a fél várost, akkor azt hozol, akit csak akarsz.

Gordon kurtán bólintott, aztán eldobta a cigarettát, félretolt egy bamba rikancsot az útból, és az ügyvédnőhöz sietett. Az apró kis nő meglepve pillantott rá napszemüvege mögül.

– Maga meg mit akar? – kérdezte.

– Mondja csak, szereti maga a sniclit? – szegezte neki a kérdést Gordon, aztán megfogta a nő könyökét, és félrehúzta két feldúlt férfi elől, akik válogatott szitkokat vágtak egymás fejéhez, és nem voltak tekintettel senkire sem. Az épület elé egy rabszállító kanyarodott, nyomában egy taxival, amelyikből egy kövér férfi és egy cingár nő szállt ki. Mögöttük folyamatosan váltották egymást a felperesek, az alperesek, a magánvédlők, a sértettek, a vádlottak, a felmentettek és az elítéltek.

– És a Mosonyi-Lakosékat? – folytatta Gordon. – Ma este titokban Pestre érkeznek, aztán utaznak is vissza Berlinbe. – Elővett egy csomag cigarettát, az ügyvédnő felé tartotta, aki intett, hogy nem kér, mire Gordon kivett egy szálat, rágyújtott, aztán így folytatta: – Egyszeri alkalom. Ki tudja, mikor lesznek megint itt? Na, mit mond? Eljön?

Kondor Vilmos Budapest-sorozatát kezdettől fogva szokatlanul élénk figyelem és lelkesedés fogadta a közönség és a kritika részéről egyaránt. A Gordon Zsigmond történeteit megrajzoló regényfolyam – túlzás nélkül állíthatjuk – az egyik legsikeresebb hazai irodalmi franchise-zá kezd kiadni magát. A régóta lebegtetett megfilmesítés és a külföldi fordítások sora legalábbis ebbe az irányba mutatnak. A Gordon-kötetek megmozgatták a mainstream kritikát is, bebizonyosodott, hogy a szűk értelemben vett szakmai kritika sem tartja zsenánt témának az igényes bűnügyi irodalmat.

Falvai Mátyás 21

KOPOTT FEDORA ÉS EGY SZÁL BUDAPEST

Kondor Vilmos:

Budapest novemberben

Kondor Vilmos: *Magda, a besti-
ális Népszínház utcai mindenés*

Kondor Vilmos több piaci résre is rábukkant, melyeket egyetlen elegáns irodalmi gesztussal aknázott ki. Nem volt eddig magyar kemény krimink. Alig olvashattunk retrospektív művet a '30-as és '40-es évek hétköznapjairól, legalábbis ilyen átélhető, láttató erővel bíró szöveget semmiképp. No és hol volt eddig saját fikciós hősrünk, akivel azonosulhattunk, akinek drukkolhattunk, akire büszkék lehettünk volna, aki jellemével, viszonyulásaival értelmezi korát, a jelenre vonatkoztatható érvénnyel szolgálva számunkra morális útjelzőként? Gordon Zsigmond személyében megszületett a magyar értelmiségi hős, ez pedig kultúrtörténeti esemény.

A 2008-as *Budapest noir* után Kondor évente jelentkezett újabb kötettel. A kezdeti rajongás némiképp alábbhagyott, teret engedve annak a – némiképp jogos – aggodalomnak, hogy ez a gyakoriság a minőség rovására mehet. A *Budapest noir*ról senki nem gondolta, hogy tökéletes regény volna, a kritika és a közönség azonban elnéző volt hibáival szemben, mondhatni, drukkolunk, hogy Kondor beváltsa ígéretét következő köteteivel. Ez hol sikerült, hol kevésbé, egy bizonyos színvonalat azonban mindegyik kötet képviselt, a jóindulat pedig mindvégig kitarított mellette, amiben nagy szerepe volt Gordon Zsigmond szerethetőségének és az általa választott kor iránti kíváncsiságunknak és bonyolult nosztalgiánknak. Az évente – vagyis elképesztő tempóban – megjelenő kötetek hiányosságainak java része inkább csak bosszantó volt, mint lohasztó, hiszen csupán egy kicsit nagyobb műgonddal, alaposabb szerkesztéssel, némi érleléssel ezek a kötetek a kétségkívül nagyszerű kategóriájába eshettek volna. Jogos volt tehát az aggodalom, hogy a regényfolyam

ötödik, 1956-ban játszódó zárókötetete megint kissé elhamarkodott lesz. Majd néhány hónapra rá megtudtuk: még ugyanabban az évben jön a Gordon-novelláskötet is. E két könyv azonban – minden aggodalomra rácáfolva – a lehető legkellemesebb csalódás, méltán érezhetjük úgy, hogy Kondor 22 rászolgált a megelőlegezett bizalomra, és a Budapest-sorozat a záró darabokkal végleg beérett.

A *Budapest novemberben* című regény kezdetén Gordon újfent a kívülálló pozíciójából érkezik az események középpontjába. Ha személyes indítéka nem volna, közelébe sem kerülne az '56-os, budapesti eseményeknek. Ahogy az lenni szokott, mégis *belekeveredik* a sűrűjébe, makacsul morális alapú világ-felfogása pedig a harcok frontvonalára sodorja. Egy darabig most is igyekszik megúszni, mintha ugyanolyan voyeur lenne, mint kollégája, a fotóriporter Pedrazzini, ám a történelmi helyzet kikényszeríti az állásfoglalást, itt nem lehet közönyösnek maradni. A *Budapest novemberben* legnagyobb erőssége most is a Kondortól megszokott újjáteremtő erő. Elvileg a személyes indítatású nyomozás kulisszájaként szolgál a forradalom, mégis főszereplővé lép elő. A szöveg igazi sodrását nem a krimi-szál kibontakozása adja, hanem a forradalom eszkalálódása. Az utcai harcok leírásánál ráadásul olyan minőség lép be a Kondor-világba, amelyet korábban nem nagyon tapasztaltunk: a vérbeli akcióé. Érzékletesen, logikusan, követhetően és a feszültséget maximálisan felszító módon, mondhatnánk kicsit képzavarosan: *látványosan* írja meg az összecsapásokat Kondor, elérve az egyik legfontosabb hatást: fadjuk a könyv lapjait. Az öregedő, bácsisodó, elgyötört Gordon még mindig ugyanolyan vagány, mint amilyennek szeretjük, ha le is fogyott, meg is ritkult a haja, fellépésének férfiaságából mit sem veszített, és jobb ökle is ugyanolyan svunggal lódul meg, ha a helyzet úgy kívánja. Az örök antitézis, Wayand is előkerül – kettejük összecsapását szimpatikus realizmussal menti meg a szerző a western-szerű végkifejlettől. Talán ennél a kötetnél válik a legnyilvánvalóbbá, hogy Kondor a hard-boiled krimi műfaji sajátosságait csupán ürügyként használta mindvégig, a saját (magyar) tartalom és a sajátos (történelmi) távlat ugyanis kikényszeríti a maga törvényszerűségeit, ez pedig már nem egy James Cagney-film vagy egy Dashiell Hammett-regény kliséinek lelkiismeretes felmondása. A pentológia utolsó darabjának minden olyan eleme, amely egy noir krimi idéz, valójában csak apropó arra, hogy Kondor felkөрmölje saját lábjegyzetét a magyar nép egyik leghősiesebb eseménye alá, és a saját, szigorúan hétköznapi, a kisemberek látószögére élesített, mindannyiunk számára húsbavágó verzióját adja elő róla. Amikor Gordon rágyújt arra a bizonyos Budapest cigarettára, rájövünk: a *Budapest novemberben* leginkább '56-os regény.

Mi történjék, ha kétségkívül véget ért egy történet, nekünk azonban nem akaródzik megválni szeretett hősünktől? Erre találták ki az amerikai filmiparban

a *prequel*, vagyis az előzmény intézményét. Minden hősnek kell eredettörténet, amely szerencsés esetben – visszamenőlegesen is – értelmezi, árnyalja, gazdagítja a hős személyiségét. Míg azonban a hollywoodi szakemberek elsősorban anyagi megfontolásból nyúlnak ehhez az eszközhöz, a *Magda, a bestiális Népszínház utcai mindenes* című novelláskötet esetében egyértelműen 23 érezhetjük, hogy itt többről van szó. Valahogy úgy képzelem, ezek a novellák egyfajta melléktermékei, szebben fogalmazva: járulékos hozadéka a regényeknek. Vannak dolgok, amelyekről le kell mondani a regény egysége érdekében, legyenek mégoly értékes, erős részletek is. Ezek a részletek a legfrissebb Kondor-kötet novelláiban találták meg a helyüket. Még hozzá nem is szedett-vedett módon, a kötet építkezése ugyanis valóban egyfajta előzményteremtés szándékát sugallja: Gordonnal a '20-as évek legelején találkozunk Philadelphiában, és a hat íráson keresztül eljutunk a *Budapest noir* (az első Budapest-regény) idejéig (sőt, egy évvel később, tekintve, hogy a regény 1936-ban játszódik, az novelláskötet utolsó szövege pedig 1937-ben). E novellagyűjtemény darabjai talán éppen azért felszabadultabbak, derűsebbek, és azért jut nagyobb szerep bennük a humornak, mert szerzőjüket nem nyomasztotta a nagy forma terhe: kedvére játszhatott a 20-30 oldalnyi terjedelem keretei között. Ezekben az írásokban még Gordon is derűsebb figura: puritán hedonista, éjszakai lump, a korabeli mulatók (Madame Binét műintézménye, Arizona, Zanzibár, Parisien Grill) és a dzsesszbandák jó ismerője, feltörekvő, de már ekkor is kikezdhetsen etikájú bűnügyi újságíró, fejében fedora kalappal, kezében jegyzetfüzettel. Kellemes meglepetés, hogy Kondor a rövid formát is jól kezeli, sőt talán még magabiztosabban is, jó tempójú, arányos, feszesre húzott szövegek ezek, számos ügyes stilisztikai teljesítménnyel, finoman szótt nyelvi humorral, választékos modorban előadva. Bár elmarad a regények mélységétől, szövegi szinten technikásabb és végső soron szórakoztatóbb etüdökkel van dolgunk. Legérdekesebb részei talán az Amerikába kivándorló magyarok életébe lopott pillantást engedő *Ifjú Mariska hétköznapi halála*, a záró (már-már kisregény-terjedelmű) *Pernahajder volt-e Schok Jenő?* és a „cseledmizériából” tragédiává fajuló címadó novella, amelyet akár Kosztolányi *Édes Anná-*jának karikatúrájaként (avagy éppen ellenkezőleg: előtte való főhajtásként) is olvashatunk. Visszaköszönnek szívünknek kedves régi szereplők is: Gellért Vladimir, Pazár doktor és Gordon tatája, aki végre-alahára meglelte a tökéletes állagú birsalmasajt receptjét. És ne feledkezzünk meg Krisztináról sem (aki az ötödik Gordon-regényben legalább annyira főszereplője a szövegnek, mint a zsznaliszta). A Gordon-novellák olyan gusztust csinálnak a Budapest-könyvekhez, hogy csak remélni tudjuk, visszatér még valahol, valamikor a bűnügyi újságírás hőskorának kemény öklű tollnoka. (*Agave Könyvek, Bp. 2011, 2012*)

Új Forrás 2012/10 – Falvai Máttyás: Kopott fedora és egy szál Budapest – Kondor Vilmos: Budapest novemberben, Kondor Vilmos: Magda, a bestiális Népszínház utcai mindenes